

LAPS/166/2025, 11.11.2025

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta torstai 13.11.2025 klo 10.00 / HE 116/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli kesäkuussa 2023 antamissaan päätelmissä Suomelle, että valtio välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin.
- Lapsiperheiden taloudellisen turvan heikentäminen on lyhytnäköistä tilanteessa, jossa työttömyys lisääntyy, syntyvyys laskee rajusti, lasten ja nuorten mielenterveys järkkyy, nuorten syrjäytymistä halutaan ehkäistä ja rikollisuutta vähentää.
- Vaikka ehdotuksiin sisältyy kohtuullisuusharkintaa, tulevat muutokset kohdistumaan todennäköisesti moniin lapsiperheisiin. Erityisen huolestuttavaa on, että nyt ehdotettavat muutokset heikentävät entisestään yksinhuoltajaperheiden taloutta.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää valitettavana, että sosiaaliturvaan kohdistuvien tiukennusten ja muiden lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavien säästötoimien yhteisvaikutuksia arvioidaan jälkijättöisesti.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Esitys on ristiriidassa YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten kanssa

YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli kesäkuussa 2023 antamissaan päätelmissä Suomelle, että **valtio välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin**.¹ Suosituksissa kehoitetaan useassa muusakin kohdassa, muun muassa koulutukseen, vapaa-aikaan ja väkivallan ehkäisyyn liittyen, parantamaan sosiaalis-taloudellisesti heikoimmassa asemassa olevien lasten asemaa.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 2. kohdan mukaan sopimusvaltiot "sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin." Yleissopimuksen 27 artiklassa todetaan, että "(s)opimusvaltiot tunnustavat jokaisen lapsen oikeuden hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon." Artiklan mukaan lapsen huoltajilla on ensisijainen velvollisuus kykyjensä ja taloudellisten mahdollisuuksiensa mukaisesti turvata lapsen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet. Sopimusvaltioiden on kuitenkin ryhdyttävä kansallisten olosuhteidensa ja varojensa mukaisesti tarpeellisiin toimiin tukeakseen lapsen huoltajia tämän oikeuden toteuttamisessa sekä antavat tarvittaessa aineellista apua ja tukevat ohjelmia, joissa kiinnitetään huomiota erityisesti ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3.1 artiklan mukaan **kaikissa lapsia koskevissa toimissa on ensisijaisena harkintaperusteena oltava lapsen etu**. Sopimuksen täytäntöönpanoa ja toteutumista valvovan YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan kyseessä on valtiota koskeva vahva oikeudellinen velvollisuus, eikä valtio voi käyttää harkintaa sen suhteen, arvioidaanko lapsen etua ja annetaanko sille asianmukainen painoarvo ensisijaisesti huomioitavana seikkana kaikissa toteutettavissa lapsia koskevissa toimissa. Vaikka aina lapsen etu ei mene kaikkien muiden etujen tai yleisen edun edelle, olisi siitä huolimatta löydettävä ratkaisu, jossa vastakkain olevat edut pyritään tasapainottamaan ja löytämään sovitteluratkaisu. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen edun ja muiden etujen tai yleisen edun välisessä ristiriitatilanteessa "lapsen oikeus

saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon tarkoittaa, että lapsen edulla on korkeampi prioriteetti eikä se ole pelkästään yksi monista huomioon otettavista seikoista. Tästä syystä lasta parhaiten palvelevalle näkökulmalle on annettava enemmän painoarvoa”.²

Esitys on ristiriidassa myös kansallisten tavoitteiden kanssa

Lapsiköyhyyden vähentäminen on vuodesta 2019 asti ollut kansallisen lapsistrategian keskeinen tavoite, sillä lapsiperheköyhyyden kielteiset seuraukset lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle on todistettu lukuisissa tutkimuksissa. Lapsiperheköyhyydellä on tutkitusti kielteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja terveyteen joskus jopa läpi koko elämän.

Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi tukimuodoksi. Etenkin pitkäaikainen toimeentulotuen tarve koskee haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, joiden elämässä on köyhyyden lisäksi useita muitakin kuormittavia tekijöitä. Nämä perheet tarvitsisivat toimeentuloturvan lisäksi psykososiaalista tukea, jotta lasten hyvinvointi ei vaarantuisi.

Suomalaisessa kohorttitutkimuksessa voitiin aukottomasti osoittaa, että lapsiperheen käytettävissä olevien tulojen vähentyminen muodostaa merkittävän riskin lapsen mielenterveydelle lisäämällä aikuisten kokemaa stressiä ja aiheuttamalla negatiivisia muutoksia vanhempien mielenterveyteen, vanhempien väliseen suhteeseen ja vanhemmuuteen. Vaikutukset olivat pitkäaikaisia ja ylisukupolvisia.³

Niin ikään vuonna 1987 ja 1997 Suomessa syntyneiden lasten kohorttitutkimukset ovat osoittaneet köyhyyden ylisukupolvisuuden ja lukuisat yhteydet erilaisiin pahoinvointitekijöihin, kuten lastensuojelun tarpeeseen ja nuorisorikollisuuteen.⁴ Vastaavia tuloksia on havaittu lukuisissa kansainvälisissä tutkimuksissa, myös Pohjoismaissa. Esimerkiksi Tanskassa pyrittiin lisäämään työnteon kannustimia leikkaamalla rajusti maahanmuuttajataustaisten perheiden sosiaaliturvaa vuonna 2002. Arvostettujen taloustieteilijöiden tutkimus osoittaa uudistuksen kielteiset vaikutukset erityisesti lapsiin: lasten osallistumisaste niin varhaiskasvatuksessa kuin esikoulussa laski, lasten suoriutuminen kielikokeissa heikkeni ja teini-ikäisten rikollisuus lisääntyi.⁵

Lapsivaikutusten arviointi osoittaa muutosten negatiiviset vaikutukset lapsiperheisiin

Esitysluonnoksessa arvioidaan vaikutuksia eri ihmisryhmiin kohdassa 4.2.2.1. ja kohtaan sisältyy myös vaikutukset lapsiin, nuoriin ja perheisiin. Kuten esityksessä todetaan,

esityksen vaikutukset lapsiin syntyvät vanhempien elatuskyvyn muutosten kautta. Muutosten taustalla ovat julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät säästötoimet. Lapsiin kohdistuvina negatiivisina vaikutuksina mainitaan hyvinvoinnin vaje ja toimintamahdollisuuksien kapeutuminen, heikentyminen tai puute, jotka ovat seurausta vanhempien taloudellisen aseman heikentymisestä. Negatiiviset vaikutukset voivat kertaantua kahden vanhemman taloudessa. Esityksessä on pyritty ehkäisemään lapsiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia jättämällä lasten perusosat säästöjen ulkopuolelle ja ehdottamalla, että lasten ansiotuloja ja vähäisiä lahjoja ei edelleenkään huomioitaisi tulona perheen toimeentulolaskelmassa, mikä on luonnollisesti myönteistä. Lisäksi hallituksen esityksen mukaan (s. 61 ja 10 §:n säännöskohtaiset perustelut) vanhemman perusosan alentamisen yhteydessä tulisi kokonaisuudessa huomioida lapsen oikeus riittävään elatukseen.

Tavoitteena on, että mahdollisimman moni osallistuisi työmarkkinoille tai sille tähtääviin palveluihin ja saisi heille kuuluvat ensisijaiset etuudet. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että tosiasiallisesti moni lapsi kasvaa perheessä, jossa vanhemmat eivät syystä tai toisesta kykene työntekoon, työtä ei ole saatavilla tai joissa työ ei perhettä elätä. Köyhyys on lapsiperheissä ilmiönä hieman erilainen kuin muissa köyhissä kotitalouksissa. Toisin kuin muissa kotitalouksissa, joissa köyhyys yleensä selittyy työttömyydellä tai työelämän ulkopuolella olemisella, köyhistä lapsiperheistä lähes puolessa huoltaja on töissä.⁶

Toimeentulotukeen turvautuminen ei ole lisääntynyt siinä määrin, kun aiempia sosiaaliturvan leikkauksia tehdessä arvioitiin, mikä voi viitata siihen, että esimerkiksi lapsiperheet yrittävät tulla toimeen pienillä palkkatuloillaan ja/tai säästöillään. Olivatpa syyt ei-toivottuun tilanteeseen mitkä hyvänsä, lapsi ei milloinkaan ole syypää perheensä köyhyyteen.

Yhteisvaikutusten arviointi on puutteellista, vaikka tietoa olisi saatavilla

Lapsiasiavaltuutettu pitää valitettavana, että sosiaaliturvaan kohdistuvien tiukennusten ja muiden julkisen talouden säästötoimien yhteisvaikutuksia arvioidaan jälkijättöisesti, kun suuri määrä tiukennuksia on jo toteutettu. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että hallituksen esityksen ehdotuksia tulisi arvioida kokonaisuutena jo tehtyjen sosiaaliturvan heikennysten ja vielä jatkossa tehtävien, lapsiperheiden taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavien

säästötoimien kanssa. Valitettavasti kokonaisvaikutusten arviointia ei esityksessä juurikaan esitetä.

Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi syyskuussa 2025 hallituksen sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksia arvioivat muistiot.⁷ Perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvia yhteisvaikutuksia koskevassa muistiossa todetaan muun muassa, että sosiaaliturvaetuuksien leikkaukset yhdessä palveluihin kohdistuvien heikennysten kanssa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotusten kanssa heikentävät erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja heistä huolta pitävien aikuisten asemaa. Esitykset lisäävät riskiä lapsiperheköyhyyden kasvamiseen. Viimeaikaiset sosiaaliturvan leikkaukset ovat syventäneet lapsiperheiden taloudellista ahdinkoa entisestään, ja sosiaali- ja terveysministeriön ennusteiden mukaan suhteellisessa köyhyydessä elävien lasten määrä tulee lisääntymään 31 000 lapsella, jolloin näiden lasten määrä kasvaa yli 150 000:een.⁸

Koska suhteellinen pienituloisuusaste ei kuvaa koettua köyhyyttä, on tärkeää tarkastella muita köyhyyttä kuvaavia mittareita. Tilastokeskuksen mukaan henkilö on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä, jos hänen kotitaloutensa on pienituloinen tai vajaatyöllinen tai kotitaloudessa esiintyy vakavaa aineellista ja sosiaalista puutetta. Lasten köyhyys- tai syrjäytymisriski on Tilastokeskuksen mukaan kasvanut noin 14 prosentista yli 17 prosenttiin 2020-luvulla. Yhdeksän prosenttia henkilöistä kuului vuonna 2024 kotitalouksiin, joilla oli vaikeuksia tai suuria vaikeuksia saada tulot riittämään pakollisiin menoihin. Osuus kasvoi kolmatta vuotta peräkkäin. Eniten toimeentulovaikkeudet lisääntyivät kahden vanhemman lapsiperheillä, vajaasta kuudesta prosentista lähes yhdeksään prosenttiin. Yhden vanhemman perheistä yli 18 prosenttia kertoi vaikeuksista saada tulot riittämään.⁹

Aineellisessa puutteessa eläminen tarkoittaa, etteivät ihmisen rahat eivät riitä pakollisiin menoihin, kuten asunnon lämmittämiseen tai ehjiin huonekaluihin. On vaikeuksia maksaa asumista ja lainoja, eikä rahaa lasten harrastuksiin, syntymäpäiviin tai kaverikyläilyihin ole. Vuonna 2021 aineellista puutetta koki 3,7 prosenttia lapsista. Toukokuussa 2025 aineellista puutetta koki kymmenen prosenttia lapsista.¹⁰

Lapsiasiavaltuutettu pitää valitettavana, että ministeriön laatimat yhteisvaikutuksia arvioivat muistiot julkaistiin vasta myöhäisessä vaiheessa, kun suuri määrä sosiaaliturvan tiukennuksia oli jo tehty ja tulevistakin lisäleikkauksista on suurelta osin jo päätetty.

Yhteisvaikutuksia olisi tullut arvioida perusteellisesti jo siinä vaiheessa, kun vasta eri vaihtoehtoja tavoitteiden saavuttamiseksi arvioitiin.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita siihen, että sosiaaliturvan heikennysten yhtenä tavoitteena on ollut vähentää toimeentulotukiriippuvuutta työllisyyttä lisäämällä ja erityisesti kannustamalla tuensaajia hakemaan kokopäivätoita. Tavoite on ilman muuta kannatettava, mutta sen saavuttaminen edellyttää, että töitä on myös saatavilla. Kun sosiaaliturvaa heikennetään tavoitteena lisätä kokoaikaista työllistymistä, olisi välttämätöntä arvioida, miten todennäköistä tavoitteen saavuttaminen on työllisyystilanne huomioon ottaen ja miten erityisesti sosiaaliturvan heikennykset vaikuttavat tavoitteen saavuttamiseen.

Tilastokeskuksen elokuussa 2025 julkaiseman tiedotteen mukaan avoimia työpaikkoja oli vuoden 2025 toisella neljänneksellä 28 900, joka on 38 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin (47 000).¹¹ Tarjolla olevien työpaikkojen lisäksi olisi tärkeää selvittää ja arvioida sitä, onko perustoimeentulotukea saavalla tosiasiallisia mahdollisuuksia saada tai vastaanottaa kokoaikaista työtä ja esimerkiksi sitä, miten työllistymismahdollisuudet vaihtelevat eri puolilla maata. Esimerkiksi yksinhuoltajaperheessä tai perheissä, joissa on erityistarpeinen lapsi, osa-aikatyö voi olla ainoa mahdollisuus järjestää työn ja perheen yhteensovittaminen. Lapsiperheen muutto toisen vanhemman työn perässä merkitsee lasten varhaiskasvatuspaikan tai koulun vaihtoa sekä kaveripiirin muutosta. Joskus se voi myös tarkoittaa, että perhe jää toiselle paikkakunnalle, josta seuraa perheelle lisäkustannuksia muun muassa työpaikan ja kodin välisistä matkakustannuksista ja työasunnosta. Lasten näkökulmasta järjestely voi vaikeuttaa esimerkiksi harrastamista, kun arjesta on huolehtimassa vain toinen vanhempi.

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa myös muutosehdotuksesta, jonka mukaan perusmenoina huomioitavat terveydenhuoltomenot rajattaisiin vain välttämättömiin terveydenhuoltomenoihin. Lapsiperheissä, joissa joudutaan turvautumaan toimeentulotukeen, on jo nykytilanteessa usein ongelmia saada rahat riittämään terveydenhoitoon ja lääkkeisiin. Terveysturvan asiakasmaksuihin tehdyt korotukset eivät ole helpottaneet tilannetta. Ehdotettu 7 b § antaa KELAlle varsin laajan harkintavallan: ”Kansaneläkelaitos voi menon tarpeellista suuruutta ja välttämättömyyttä arvioidessaan ottaa huomioon yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön ja tutkimusnäytön sekä uusien ja erityisen kalliiden lääkevalmisteiden kustannusvaikuttavuuden”. Vaikka

säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että tarkoitus ei ole muuttaa nykyistä käytäntöä, että KELA arvioi perustoimeentulotuen osalta yksittäistapauksessa terveydenhuoltomenojen tarpeellisuuden, säännöksellä on kuitenkin ymmärryksemme mukaan tarkoitus tiukentaa käytäntöjä. Tämä voi olla käytännössä ongelmallista. Jos jatkossa esimerkiksi lääkemenojen huomioimista rajoitetaan selkeästi nykyistä enemmän, se vaikuttaa väistämättä myös lapsiperheisiin. Vanhemman terveydentilalla on suuri vaikutus vanhemman kykyyn huolehtia lapsistaan ja perheestään,

Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että lapset elävät lapsuuttaan nyt ja jokainen köyhyudessa eletty kuukausi lisää kielteisten vaikutusten riskiä. **Lapsiperheiden taloudellisen turvan heikentäminen on lyhytnäköistä tilanteessa, jossa työttömyys lisääntyy, syntyvyys laskee rajusti, lasten ja nuorten mielenterveys järkkyy, nuorten syrjäytymistä halutaan ehkäistä ja rikollisuutta vähentää.**

Yhteenveto

Yhteenvetona lapsiasiavaltuutettu toteaa, että on kyseenalaista edelleen heikentää jo valmiiksi heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden oikeutta perustoimeentulotukeen. Vaikka ehdotuksiin sisältyy kohtuullisuusharkintaa, tulevat muutokset kohdistumaan todennäköisesti moniin lapsiperheisiin. Erityisen huolestuttavaa on, että nyt ehdotettavat muutokset heikentävät entisestään yksinhuoltajaperheiden taloutta.

Vaikka ehdotuksissa on myönteistä se, että lasten perusosat, tulot ja vähäiset lahjat jäävät säästöjen ulkopuolelle, vaikutukset lapsiin ja lapsiperheisiin ovat negatiivisia. Kotitalouden kokonaistulot pienenevät useilla euroilla kuukaudessa. Samanaikaisesti useiden välttämättömien hyödykkeiden hinnat ovat nousseet pysyvästi korkeammalle tasolle. Lapsiasiavaltuutettu on keväällä 2025 tavannut lapsia yhdenvertaisuuden kysymyksissä ja päättäjille lähetetyt terveiset olivat selvät: ruoan tulisi olla edullisempaa, koska perheillä ei enää rahat riitä siihen.

Esityksen tavoite kasvattaa työllistymisastetta ja vähentää sitä kautta tarvetta turvautua toimeentulotukeen on kannatettava, mutta siihen pyritään nyt keinoilla, jotka kohdistuvat jo valmiiksi heikossa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa oleviin henkilöihin. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että esityksen perusteella jää hyvin epäselväksi voidaanko valituilla ratkaisuilla saavuttaa sille asetettuja tavoitteita, sillä on epävarmaa, työllistyvätkö nämä ihmiset heidän köyhyyttään lisäämällä. Tapahtui työllistymistä tai ei,

lapset eivät kuitenkaan milloinkaan ole syyllisiä heidän vanhempiansa vaikeaan elämäntilanteeseen, eikä heidän hyvinvointiaan tulisi tarkoituksellisesti heikentää vanhemmista johtuvista syistä.

Jyväskylässä 11.11.2025

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
juristi

¹ YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista 2.6.2023, CRC/C/FIN/CO/5-6. Epävirallinen suomennos ulkoministeriön verkkosivulla https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

² YK:n lapsen oikeuksien komitea (2013). Yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta)*. CRC/C/GC/14. Epävirallinen suomennos verkossa <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>

³ Solantaus, T.; Leinonen, J. & Punamäki, Raija-Leena (2014). Children's Mental Health in Times of Economic Recession: Replication and Extension of the Family Economic Stress Model in Finland. *Developmental Psychology* 40(3):412–29. DOI:10.1037/0012-1649.40.3.412

⁴ Ristikari, T. ym. (2016) Suomi nuorten kasvu ympäristönä. 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Nuorisotutkimusseura & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/suomi_nuorten_kasvuympariston_a.pdf

Ristikari, T. ym. (2018) Suomi lasten kasvu ympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-152-2>

⁵ Højsgaard Andersen, L.; Dustmann, C. & Landersø, R. (2019) Lowering Welfare Benefits: Intended and Unintended Consequences for Migrants and their Families. CReAM. https://www.cream-migration.org/publ_uploads/CDP_05_19.pdf

⁶ Ks. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/tyon-ja-perheen-yhteensovittaminen>

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriön yhteisvaikutusten arviointi. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM062:00/2025>

⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö (2025). Toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveystalouseläinlain säädännön 2024–2026 muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Sosiaali- ja terveysministeriön muistio. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/63ed29f6-a891-4229-9755-7fb579ae4219/b735e2ce-26a9-423f-9781-335ff17c7a51/MUISTIO_20250922095602.PDF

⁹ Tilastokeskus (2025a). 930 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2023. Tiedote 6.3.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cm1hepbcn62b107w03plmxg8u>

¹⁰ Tilastokeskus (2025b). Aineellista puutetta koki yhä useampi lapsi, myös pienempiä puutteita oli aiempaa useammalla vuonna 2024. Katsaus 16.5.2025.
<https://stat.fi/julkaisu/cmef244j48ixy07ut3s4yc241>

¹¹ Tilastokeskus (2025). Avoimia työpaikkoja vuoden 2025 toisella neljänneksellä selvästi vähemmän kuin vuosi sitten. Tiedote 19.8.2025.
<https://stat.fi/julkaisu/cm1jav79942mr07uqm9puke27>